

AVUSTRALYA'DA OSMANLILIK FİKRİNİN DOĞUŞU VE AVUSTRALYA OSMANLI CEMİYETİ

THE BIRTH OF THE IDEA OF OTTOMANISM IN AUSTRALIA AND THE AUSTRALIAN OTTOMAN SOCIETY

Sinan KIYANÇ

Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi,
sinankiyanc@gmail.com

Makale Bilgisi

Türü: Araştırma makalesi
Gönderildiği tarih: 13 Aralık 2023
Kabul edildiği tarih: 4 Şubat 2024
Yayınlanma tarihi: 25 Haziran 2024

Article Info

Type: Research article
Date submitted: 13 December 2023
Date accepted: 4 February 2024
Date published: 25 June 2024

Anahtar Sözcükler

Osmanlı Devleti; Avustralya;
Milliyetçilik; Osmanlılık; Avustralya
Osmanlı Cemiyeti

Keywords

Ottoman Empire, Australia;
Nationalism; Ottomanism; Australian
Ottoman Society

DOI

10.33171/dtcfjournal.2024.64.1.12

Öz

Bu makalede Osmanlı Devleti tebaası olarak Suriye ve Lübnan topraklarından Avustralya'ya göç edenlerin, bu ülkedeki milliyetçilik karşısında Osmanlılık fikrini benimsemeleri ve bunun bir göstergesi olarak ortaya çıkan cemiyetler ele alınmaktadır. İkinci Meşrutiyetin ilan edilmesi Avustralya'da büyük heyecana neden olmuş ve İkinci Meşrutiyetin esin kaynağı birçok cemiyet kurulmuş, bu cemiyetlerden birçoğu kısa sürede faaliyetini sonlandırmıştır. Bu cemiyetlerden en dikkat çeken Avustralya Osmanlı Cemiyeti'dir. Birinci Dünya Savaşı'na kadar faaliyetlerine devam eden cemiyet, İkinci Meşrutiyet'in ilanı yıldönümlerinde düzenlediği etkinliklerle Avustralya kamuoyunda sesini duyurmuştur. Bunun yanı sıra cemiyet yöneticileri ile Avustralya yönetimi arasında yakın ilişkiler kurulmuştur. Osmanlı Devleti ile her ne kadar resmi bir ilişki olmasa da cemiyet, Balkan Savaşları sırasında Avustralya'da gönüllü asker toplamıştır. Bu süreçte Osmanlı devleti aleyhine yürütülen propagandaya karşı mücadele edilmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin İngiltere karşısında savaşa katılması Avustralya'daki havayı değiştirmiştir. İngiliz Milletler Topluluğu üyesi olan Avustralya, İngiltere bünyesinde savaşa katılmıştır. Cemiyetin bu süreçte faaliyetleri sınırlansa da Broken Hill'de meydana gelen saldırı karşısında, bu saldırının Osmanlı Devleti ile ilgili olmadığı yönünde mücadelesi cemiyetin son faaliyeti olmuştur. Birinci Dünya Savaşı, Avustralya'da Osmanlılık fikrinin sonlanmasına neden olurken, bu amaçla kurulan cemiyetlerin yöneticilerinden bazıları bu ülkenin vatandaşı olmuşlardır. Bunun yanı sıra geldikleri toprakların İngiltere ve Fransa tarafından işgal edilme sürecinde de aktif rol üstlenmişlerdir.

Abstract

In this article, it is discussed that those who migrated to Australia from Syria and Lebanon as the subjects of the Ottoman Empire adopted the idea of Ottomanism in the face of nationalism in this country. The proclamation of the Second Constitutional caused great excitement in Australia and many societies inspired by the Second Constitutional were established, and many of these societies ended their activities in a short time. The most notable of these societies is the Australian Ottoman Society. Continuing its activities until the First World War, the society made its voice heard in the Australian public with the events it organized on the anniversary of the declaration of the Second Constitutional. In addition, close relations were established between the society managers and the Australian government. Although there was no official relationship with the Ottoman Empire, the society recruited volunteer soldiers in Australia during the Balkan Wars. In this process, there was a struggle against the propaganda carried out against the Ottoman State. The Ottoman Empire's participation in the war against England in the First World War changed the atmosphere in Australia. Australia, a member of the Commonwealth of Nations, had joined the war within the UK. Although the activities of the society were limited in this process, the last activity of the society was the struggle that this attack was not related to the Ottoman State in the face of the attack Broken Hill (the Battle of Broken Hill). While the First World War caused the end of the idea of Ottomanism in Australia, some of the administrators of the societies established for this purpose became citizens of this country. In addition, they played an active role in the occupation of the lands they came from by England and France.

Giriş

Avustralya, bir ada ülkesi olup nüfusunun çoğunluğu göçmelerden oluşmaktadır. Avustralya İstatistik Bürosu'nun verilerine göre ülkenin %44'ü göçmen asıllıdır (URL-1). Avustralya'nın göçmen profiline bakıldığında farklı uyruk ve dinlerden insanlar görülmektedir. Ekonomik fırsatlar sunan Avustralya birçok ülkeden göç almıştır. Bu ülkelerden birisi de Osmanlı Devleti'dir. Osmanlı Devleti'nden göçler 1880'li yıllarda başlamıştır. Günümüzdeki Lübnan ve Suriye topraklarından Müslüman ve gayrimüslimler daha bir hayat hayali ile Avustralya'ya göç etmişlerdi. Ancak göçmenleri Avustralya'da zorlu bir hayat beklemekteydi. Ülkede her geçen gün artan göçmen karşıtlığı, ülkedeki ekonomik koşulların beklenen fırsatları sunmaması Osmanlı göçmenlerini kimlik arayışına itmiştir. Bu zorluklar ile mücadele edecek sivil toplum kuruluşu oluşturma çabasına girmişlerdir (Livingston, 1942, s. 144-145). Bu kapsamda ülkeye göç eden bazı Batı tarzında yetişmiş Osmanlı tüccarlarının önderliğinde girişimlerde bulunmuşlardır. Bu girişimlerin birçoğu bölgesel kalırken, etki bakımından da zayıflardı. Osmanlı Devleti tarafından ülkede kurulan fahri konsolosluklar da genellikle ticari meselelerle ilgilenmekteydiler. Bu durum İkinci Meşrutiyet'in ilanı ile değişti. İkinci Meşrutiyet'in ilanı ile Osmanlı Devleti'nden Avustralya'ya göç edenlerde iki farklı kimlik oluştuğunu görmekteyiz. Lübnan'dan göç edenler Osmanlı kimliği altında bir araya gelirken, Suriye'den göç edenlerin bir kısmında ise Lübnan'dan gelenlerden ayrılmak için Suriyeli kimliğini benimsemişlerdi. Suriyeli kimliğine karşın Osmanlı kimliğinin çok daha güçlü ve etkili olduğunu görmekteyiz.

İkinci Meşrutiyet'in ilanı Avustralya'da, öncesinde başlayan cemiyetleşme sürecini hızlandırmıştır. O güne kadar Osmanlı topluluğu olarak varlık göstermeye çalışan göçmenler, bu gelişme ile kurumsallaşma çabasına girmişlerdir. İkinci Meşrutiyet'in temel fikirlerinden olan Osmanlılık, Avustralya'daki göçmenler arasında geniş bir kesim tarafından benimsenmiştir. Fransız Devrimi ile ortaya çıkan Milliyetçilik akımına karşın Osmanlı sınırlarındaki tüm milletlerin eşit şartlarda yaşamaları ve böylece milliyetçiliğin getireceği bölünmenin önüne geçilmesi amacıyla Osmanlılık fikri, Balkan Savaşları'nın sonuna kadar geniş bir kesim tarafından savunulmuştur (Berkes, 2002, s. 294). Osmanlı Devleti'nin aksine Avustralya'da bu fikir Birinci Dünya Savaşı'nın hemen başına kadar varlığını sürdürmüştü. Son bulmasında ise göçmenlerin geldikleri topraklar olan Suriye ve Lübnan'ın Osmanlı toprakları olmaktan çıkması ile Avustralya'nın Çanakkale'ye asker göndermesi etken olmuştur. İkinci Meşrutiyet'in ilanı ile adadaki Osmanlı göçmenleri arasında birçok

cemiyet kurulmuştur. Bu cemiyetler İkinci Meşrutiyet'i gerçekleştiren İttihat ve Terakki Partisi isminden esinlenmişti. Ancak girişimler kısa sürede aşırı bulunduğu için varlıklarını koruyamamışlardı. Bu cemiyetler yerine daha kapsayıcı bir cemiyet fikri ağır basmış ve Avustralya Osmanlı Cemiyeti kurulmuştur. Avustralya Osmanlı Cemiyeti faaliyetlerine son verdiği Birinci Dünya Savaşı'na kadar adadaki Osmanlı varlığını temsil etmiştir. Her ne kadar Lübnan asıllı üyelerin yoğun olduğu gerekçesi ve ülkedeki milliyetçiliğin bir yansıması olarak Suriye Cemiyeti girişimi olsa da çok başarılı olamamıştır.

Avustralya hakkında yapılan çalışmalar Çanakkale Savaşları üzerine yoğunlaşsa da bunun dışında ülke tarihi ve göç olgusu üzerine araştırmalar da bulunmaktadır. Ancak Avustralya Osmanlı Cemiyeti ve ülkedeki milliyetçilik karşısında Osmanlı göçmenlerinin mücadelesi hakkında kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. Çalışmada Osmanlı göçmenlerinin milliyetçilik karşısında ülkede Osmanlılık kimliğine ne kadar sahip çıktığı vurgulanmaktadır. Birinci Dünya Savaşı'na kadar ülkede Osmanlı varlığı kurumsal bir yapıda mücadele etmiş, kamuoyunda Osmanlı Devleti'nin tanınmasına katkı sağlamıştır. Bu kapsamda Osmanlı Devleti arşivinin yanı sıra Avustralya'daki arşivlerde de kapsamlı bir inceleme yapılmış, elde edilen belgeler diğer eserlerle beraber kaynakça kısmında sunulmaktadır. İlk kısımda göçler ve cemiyetleşme süreci tarihsel perspektifle ele alınmıştır. İkinci kısımda ise süreçte rol oynamış isimlere yer verilmiştir.

Osmanlı Devleti'nden Avustralya'ya Göçler

Avustralya'ya ilk Türk göçleri 1945 yılında Kıbrıs Türkleri ile başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında zaten bir göçmen ülkesi olan Avustralya artan iş gücünü karşılamak için göçmenlere yeniden kapılarını açmıştır (Şimşek, 2014, s. 152). Türkiye Cumhuriyeti'nden göçler ise daha sonra gerçekleşmiştir. Türkiye ile Avustralya'nın, Çanakkale Savaşları'ndan ötürü ortak bir tarih olmasına karşın ilk Türk temsilcilik 28 Şubat 1967 tarihinde Kanberra'da açılabilmiştir. 5 Ekim 1967 tarihinde Türkiye-Avustralya Anlaşması ile Türk vatandaşlarının ülkeye yerleşmeleri ve çalışmaları sağlanmış oldu. Anlaşmanın hemen yürürlüğe girmesine karşın 169 kişiden oluşan ilk işçi kafilesi 14 Ekim 1968 tarihinde ülkenin en büyük kenti Sidney'e ulaşmıştı (Şimşir, 2018, s. 281).

Avustralya'da Türk olgusu, ülkeye göç eden ilk Türklerden daha öncesinde ortaya çıkmıştır. Birinci Dünya Savaşı'na kadar Osmanlı Devleti toprakları olan Suriye ve Lübnan'dan bu ülkeye göç edenler ilk Osmanlı göçmenleriydi. 1871 yılında Victoria Eyaleti'ne gelen on erkek, Türk olarak kayıt altına alınmıştı ve İkinci Dünya

Savaşı'nın hemen sonrasına (1950 yılına) kadar bu coğrafyalardan gelenler Türk olarak tanımlandı (URL-2). 1901 yılında Victoria, Queensland ve Tazmanya Eyaletlerinde toplam 1.498 Osmanlı göçmeni bulunmaktaydı. 1911 yılında bu sayı 1.542'ye çıkarken Osmanlı göçmen nüfusu tüm eyaletlere dağılmışlardı. 1921 yılında sayı 1.803'e, en yüksek olduğu yıl ise 1933'te 2.020'e ulaşmış; 1947 yılında ise 1.886 olarak belirtilmiştir (Monsour, 2015, s. 135).

Osmanlı Devleti'nden Avustralya'ya göç hemen başında, ülkede filizlenen milliyetçilik, ekonomik gerileme, kuraklık ve işsizlik nedeniyle oluşan ekonomik güvensizlik dönemine denk gelmişti. Avustralya'yı yönetenler uygar bir "beyaz" ulus yaratma çabasıydılar ve bu durumu garanti altına almak için yasa tasarısı hazırlamışlardı. "Beyaz" milliyetçilik ülkedeki ekonomik zorluklar karşısında kendini iyiden iyiye hissettirmeye başlamıştı. Avustralya 1901 yılına kadar İngiltere sömürgesindeki eyaletlerden meydana gelmekteydi. 1 Ocak 1901 tarihinde Sidney Centennial Park'ta düzenlenen tören ile "Avustralya Topluluğu" resmi olarak kurulmuştur. Topluluğun kurulması ile bir ulus yaratma çabasına girildi. Ülkenin büyük kısmı beyazdı ve İngiltere geleneklerine bağlı, beyazlar ülkesi olarak kalmak istiyorlardı. Bu nedenle 1901 Aralık ayında "Göçmenlik Kısıtlama Yasası" çıkarıldı. Yasaya göre Avrupa dışından göç yasaklanmış, göçmenlere ise İngilizce bilme zorunluluğu getirilmişti. Yapılan dil sınavında başarısız olanlar ise kabul edilmemiştir (Jayasuriya, Walker, Gothard, 2003). Avustralya'da da Amerika Birleşik Devletleri'ne benzer bir ulus yaratma süreci yaşanmış, İngilizce, Fransızca ve Almanca dilleri dışında diller ülkede kabul görmemiştir. Avrupalı olanlar ise kapsamlı bir sınırlama ile (dil üzerinden) sadece beyazlardan oluşmuştur (Livingston, 1942, s. 144-145; Atkinson, 2015, s. 23). Bu süreç farklı coğrafyalardan gelen göçmenlerin bir çatı altında bir arada yaşayabilmesi yerine onları bir potanın içinde eritmek veya onları reddetmek olarak gelişmişti. Avustralya'da 1901 yılı öncesinde göç engellenmeye başlamıştır. Osmanlı göçmenlerinin hızla artması üzerine 1893 yılında alınan bir karar ile Çinli göçmenlere uyguladığı gibi Osmanlı göçmenlerine de şahıs vergisi konmuştu (Temel, 2016, s. 31). Avustralya'ya göçü başından beri dikkatle izleyen Osmanlı Devleti, 1893 yılında aldığı karar ile Suriye ve Lübnan'dan Avustralya'ya göç edecekleri ruhsat vermemiştir. Böylece göçü engellemeye çalışmıştır (BOA, DH. MKT. 9/1, 06/N/1893). Göç sınırlandırması ile karşı karşıya kalan göçmenler Avustralya'da ise hiç de iyi koşullarda yaşamıyorlardı. Osmanlı Devleti'nden gelen göçler, Avustralyalılar tarafından ülkedeki Avrupalıların refahı ve barışı için bir tehdit olarak görülmüştü. Bunun bir yansıması olarak da Yeni Güney Galler Parlamentosu, Suriyelilerin istenen bir koloni sınıfı olmadıklarından ötürü

onlara işporta ruhsatı vermeyi reddetmişti (Monsour, 2015, s. 130-131). Tüm bunlar göçe engel olamamıştı. Osmanlı göçmenleri kaçak yollar ile göçe devam etmişlerdi. Victoria Eyaleti yönetimi Osmanlı Devleti'nin Melbourne Fahri Konsolosluğu'na gönderdiği yazıda Suriye'den göç akının devam ettiğini ve bu durumdan duydukları rahatsızlığı ifade etmişlerdi (BOA, HR. SFR 3...473/75, 01/E/1898). İngiltere hükümeti Suriye'den göçü engellemek için yasa çıkarmıştı (Temel, 2015, s. 31; BOA, HR.TH., 221/101, 28/O/1899).

Avustralya'daki Osmanlı göçmenleri farklı profillere sahipti. Göçmenler genellikle aileleri ile birlikte dönmek üzere bu topraklara göç etmişlerdi. Göçmenlerin bir kısmı tamamen ekonomik nedenlerden ötürü, Avustralya'nın cazibesine kapılmış ve taşıyıcı olarak çalışmışlardı. Bunların yanı sıra iyi eğitim almış isimlerde yer almıştır. Avustralya'da yapılan bir araştırmada gelenler arasında kamu görevi, tüccar, çiftçi, esnaf, sanatkâr gibi mesleklerle uğraşanlar olduğu belirtilmiştir. Bu durum doğal olarak gelirlerine de yansımıştır. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında belirtilen isimlerden de anlaşılacağı üzere Osmanlı Devleti'ndeki Amerikan kolejlerinde eğitim almış, iyi derece İngilizce bilen ve ticaret ile uğraşan göçmenler göçü sınırlayan yasaları aşabiliyordu. Bu isimler genellikle İngiltere üzerinde Avustralya'ya giriş yapmışlardı. İyi eğitim alanlar arasında kadınlar da bulunmaktaydı. Bu yapı Avustralya milliyetçiliği karşısında kimlik arayışında entelektüel bir yapının oluşmasına neden olmuştur (Monsour, 2015, s. 139-140). Osmanlı kimliği üzerinden İkinci Meşrutiyet sonrasında ortaya çıkan cemiyetler ve bunların etkin faaliyetleri ile Avustralya'da olumlu bir Osmanlı imajı adımları atılmıştı. Ne yazık ki bu durum Birinci Dünya Savaşı ortamında etkisini yitirmişti.

Osmanlı Devleti Temsilcileri ve Göçmenler İle İlişkiler

Osmanlı Devleti, Avustralya'daki göçmenlerin durumunu yakından takip etmiştir. Göçü kontrol altına alma çabası çok başarılı olamasa da bu ülkedeki göçmenler için temsilcilik açma çabasına girilmiştir. 1885 yılından itibaren Melbourne, Sidney, Adelaide gibi kentlerden konsolosluk açılması için İstanbul'a birçok başvuru yapılmıştır. İlk başvuru 06.08.1885 tarihinde T. E. Wollf (Osmanlı arşiv belgelerinde Wollf ve Wolff şekilden geçmektedir) tarafından gerçekleştirilmiştir (BOA, HR.SFR 3...311/28, 06/Ağ/1885). Wollf'un yaptığı başvuru İngiltere'den gelen hakkındaki olumsuz rapor nedeniyle kabul edilmemiştir (BOA, HR.SFR., 3...310/96, 30/Ar/1885; Temel, 2015, s. 32).

T.E. Wolff'un başvurusunun olumsuz yanıtlanması sonrasında bir başka başvuru ise 30.06.1887 tarihinde Charles S. Ryan tarafından yapılmıştır (BOA, HR. SFR., 3...334/ 15, 30/H/1887; Temel, 2016, s. 32). Aşağıda belirtildiği üzere Sir Charles Snodgrass (Charlie) Ryan, Osmanlı Devleti bünyesinde Osmanlı Sırp Savaşında, Plevne Savunmasında ve 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşında görev yapmış bir doktordur. Osmanlı Rus Savaşında, Erzurum'da Ruslara esir düşmüş ve ülkesine dönmüştü. Melbourne Hastanesinde görev yapan Ryan, Osmanlı Devleti ile irtibatını kesmemiştir. 14 Mayıs 1887 tarihli Hariciye Nezareti'nin notlarından anlaşıldığı üzere Charles S. Ryan başvurusu öncesinde kısa bir değerlendirme yapıldığı anlaşılmaktadır (BOA, HR.SFR. 3...331/79, 14/M/1887). Charles S. Ryan'ın başvurusu üzerine gerekli incelemeler yapılmış ve 10 Aralık 1887 tarihli ferman ile Charles S. Ryan, Osmanlı Devleti'nin ilk Avustralya (Melbourne Fahri Konsolosu) temsilcisi olmuştur (BOA, HR. SFR., 3...334/ 15, 30/H/1887). Osmanlı Devleti'nin Avustralya'ya konsolos ataması için Avustralya'nın hamisi olan İngiltere'den de olumlu görüş alması gerekmektedir. Bu atama hakkında İngiltere Başbakanı Lord Salisbury 26 Aralık 1887 tarihinde Ryan'ın Melbourne Konsolosu olarak atanmasında ötürü memnuniyet duyduğunu ifade etmiştir (BOA, HR. SFR. 3...330/150, 26/A/1887). İlgili atama İngiltere Kraliçesi Aleksandrina Victoria tarafından 16 Ocak 1888 tarihinde onaylanmıştır (BOA, HR. SFR. 3...330/14, 16/O/1888). Tüm bu işlemler sonrasında 16 Şubat 1888 tarihinde Hariciye Nazırı Rüstem Paşa tarafından Charles Ryan'a gönderilen fermanla kendisinin Melbourne Osmanlı Fahri Konsoloslugu'na tayin olduğu bildirilmiştir (BOA, HR. SFR. 3...342/9, 16/Ş/1888).

Charles S. Ryan'ın Melbourne Fahri Konsolosu olarak atanması sonrasında Avustralya'daki Osmanlı göçmenleri ile iletişim daha sağlıklı yürütülmüştür. Göçmenler tarafından da büyük saygı duyulan Ryan, göçmenlerin cemiyetleşmesi sürecinde aktif rol üstlenmiş, etkinliklerde Osmanlı Harp Madalyası ve nişanlarının süslediği üniforması ile kamuoyunun dikkatini çekmiştir. Ryan, gönderdiği raporlar ile ülkedeki göçmenlerin durumlarını İstanbul'a bildirmiştir. Yeni konsolosluklar açılmıştır. Yeni konsolosluklar ile birlikte ülkedeki göçmenlerin İstanbul ile ilişkisi de güçlenmiştir. Bunun bir yansıması da ülkedeki göçmenler Hilal-i Ahmer İanesi ve Harp İanesi adıyla yardımlarda bulunmuşlardır. Mehmet Temel'in hazırladığı tabloya göre yardımlar kişisel ve topluluk halinde yapılmıştır. Yardım gönderenler ve miktarları şöyledir: Dost Mehmet Efendi-Port Perry- Harp İanesi-10 İngiliz Lirası, Şaf Mehmet ve Arkadaşları-Yaralı Osmanlı Askerleri İçin- 16 Lira 10 Şilin, Lismore Bölgesi Emiri Han'ın öncülüğünde İslam Ahali-Lismore-Harp İanesi-90 İngiliz Lirası-

6 Mayıs 1913, Şefaattullah Hüseyin Şah, New South Wales Ballina-Harp İanesi-30 İngiliz Lirası-22 Eylül 1913, Şefaattullah Hüseyin Şah-New Wales Ballina-Harp İanesi-112 İngiliz Lirası-9 Ekim 1912, Şefaattullah Hüseyin Şah-New South Wales Ballina-Harp İanesi-156 İngiliz Lirası, Garbi Avustralya İslam Cemmati adına Seyyid Halim-Hilali Ahmet İanesi-miktar ve tarih bulunmamaktadır (Temel, 2015, s. 37).

Balkan Savaşları yıllarında gönderilen bu yardımlar aynı zamanda Avustralya'daki göçmenlerin Osmanlı Devleti'ne bağlılıklarını da göstermektedir. Balkan Savaşları, Avustralya'daki Osmanlı göçmenlerini de kaygılandırmıştı. Osmanlı Devleti'ne gönderilen yardımların yanı sıra Avustralya'da Yunan cemiyetlerinin yönlendirmesiyle kapsamlı bir Osmanlı karşıtlığı başlamıştır. Güney Avustralya Osmanlı Cemiyeti Başkanı Salim Joseph Attiah verdiği bir demeçte bu savaşın kara bir leke olduğunu belirtmiştir. Bir Hıristiyan olarak bu savaşı bir din savaşı olarak gösterenlere lanet etmiştir. Karadağ Psikoposu'nun bu savaşın Müslümanlar karşısında ezilen Hıristiyanların mücadelesidir, ifadelerinin kullanıldığını ve ayınler yapıldığına dikkat çeken Başkan Attiah, bunun ne kendi inançlarına göre ne de ülke bağlarına göre kabul edilemez olduğunu ifade etmiştir. Osmanlı Cemiyetleri Balkan Savaşları nedeniyle Osmanlı Devleti'ne ekonomik yardım kampanyaları düzenlemiş ve bu kapsamda ülke yönetimine başvuru yapmışlardı (*The Advertiser*, 1912, 22 Ekim, s. 9; *Daily Herald*, 1912, 22 Ekim, s. 6). Osmanlı cemiyetlerinin bu faaliyetleri sınırlı kalmıştır. Yunan cemiyetleri daha aktif rol üstlenmişler ve ülkelerine yüklü miktarda yardım göndermişlerdi (*Punch*, 1912, 14 Kasım, s. 6).

Osmanlılık ve Avustralya Osmanlı Cemiyeti

Avustralya'da Türk kavramı Osmanlıları tanımlamak için kullanılmaktadır. İngiltere'nin etkisiyle Osmanlılar ifadesi yerine "*Türk*" ifadesi kullanılmıştır (Kıyanç, 2020, s. 533). Avustralya'ya giden Osmanlı göçmenleri de 1950 yılına kadar Türk olarak değerlendirilmiş, bazı kaynaklarda "*Asya Türkü*" ifadelerine yer verilmiştir. Asya Türkü ifadesi, Beyaz Avustralya milliyetçiliği ile alakalıydı. Beyaz Avustralya milliyetçiliği İngiltere, Fransa ve Almanya ile sınırlandırıldığından, ülkede bu sınırlar dışında gelenler kabul edilmemiştir. Avustralya'nın bu tutumu üzerine, hukuki haklarının korunmaması ve ticaretin kolay sağlanması için Avustralya'ya göç etmiş eğitimli özellikle gayrimüslimlerin girişimleri ile cemiyetleşme girişimleri başlamıştır. Göçmenlerin bu girişimleri üç süreçten meydana gelmektedir. İlk süreç göçlerin başladığı tarihten İkinci Meşrutiyet'in ilanına kadar olan süreçti. Bu süreç bir arayış halinde olmuş ve kurumsal yapılar ortaya çıksa da zayıf kalmıştır. İkinci süreç, İkinci

Meşrutiyet'in ilanından Birinci Dünya Savaşı'nın ilk günlerine kadar devam etmiştir. Bu süreçte Osmanlılık fikri ağır basmış ve cemiyetler ortaya çıkmış, bu cemiyetler kamuoyunun dikkatini çekmiştir. Osmanlılık fikrine paralel olarak gelişen Suriye milliyetçiliği ise her ne kadar varlığını korusa da Osmanlılık fikri karşısında zayıf kalmıştır. Suriye milliyetçiliği temelinde Osmanlı cemiyetlerinde yoğun olarak Lübnanlılar olmasına duyulan rahatsızlıktan dolayı ortaya çıkmıştır. Suriye milliyetçiliği, Osmanlı-Türk kavramından bağımsız değildi, İkinci Meşrutiyet'in ilanı yıl dönümlerinde yaptıkları etkinliklerden de anlaşıldığı üzere Osmanlı kimliğine sahiplerdi. Avustralya'nın İngiltere bünyesinde Osmanlı Devleti'ne karşı savaştığı Birinci Dünya Savaşı ise Osmanlılık fikrinin son bulmasına neden olmuş, göçmenlerin geldikleri coğrafyalar olan Suriye ve Lübnan'ın Osmanlı Devleti'nin elinden çıkması nedeniyle, Suriye ve Lübnan milliyetçiliğinin yaygınlaşması üçüncü dönemi kapsamaktadır.

Avustralya'daki Osmanlı göçmenlerinin cemiyetleşmesinde dönüm noktası İkinci Meşrutiyet'in ilanıdır. Osmanlı Anayasası, 23 Temmuz 1908 tarihinde yeniden yürürlüğe girmesi Avustralya'daki Osmanlı göçmenleri arasında sevinçle karşılanmıştı. İkinci Meşrutiyet aynı zamanda Osmanlılık fikri için yeni bir dönemdi. Osmanlılık fikri, 1789 Fransız İhtilali sonrasında ortaya çıkan tarihi ve sosyolojik açıdan millet kavramının ve imparatorlukların milli devletlere ayrışması tehlikesine karşı Osmanlı Devleti topraklarını bir arada tutma amacıyla 19. yy ilk çeyreğinde ortaya çıkmıştı. Farklı milletlerden bir araya gelen Osmanlı Devleti'nin parçalanmasının önüne geçmek için her millettten insanın bir arada yaşayacağını savunan Osmanlılık geniş bir kesim tarafından benimsenmişti. İkinci Meşrutiyet'in ilanı sonrasında da vurgulanan hususlardan birisi de Osmanlılık olmuştur. Meşrutiyetin ilanı için ülkede birçok millettten insan büyük çaba göstermişti. Bunun bir sonucu olarak da İkinci Meşrutiyet bu alanda önemli bir kazanım olarak kabul edilmiştir. İkinci Meşrutiyet'in getirdiği bu hava kısa sürede kaybolmuştu. Girit'in Yunanistan ve Bosna-Hersek'in Avusturya-Macaristan tarafından işgal edilmeleri, Bulgaristan'ın bağımsızlığı kazanması Osmanlılık fikrinin de derinden sarsılmasına neden olmuştur. Sarsılmasına karşın savunulmaya devam edilen Osmanlılık, Balkan Savaşları ile tamamen terk edilmiştir (Özcan, 2007, s. 485-487; Somel, 2022, s. 88-97).

İkinci Meşrutiyet'in kabul edilmesi Avustralya'da yaşayan ve farklı dine mensup, farklı coğrafyadan gelen Osmanlı toplulukları arasında büyük memnuniyet oluşturmuş bu nedenle yıl dönümlerinde çeşitli etkinliklerle kutlanmıştır (*The*

Express and Telegraph, 1910, 30 Ağustos, s. 3). Uzun yıllardır bu ülkede yaşayan göçmenlerin haklarının korunması için sadece temsilciler değil sivil toplum kuruluşlarına ihtiyaç duyulmaktaydı. Bunun ilk adımı ise “*Türk Toplum-Turk Society*” adıyla atılmıştır. Ancak bu yapı kurumsal bir kimliğe sahip değildi. Hiyerarşik bir yapısı bulunmadığı gibi birkaç zenginün unvan kaygısı ile kurulmuştur. Türkçülük ya da Osmanlılık yerine Avustralya’nın kendilerini Türk olarak adlandırdığından ötürü bu adı kullanmışlardı. Ülkedeki Osmanlı göçmenlerinin sorunlarını çözmek yerine yaptığı etkinlikler ile ön plana çıkmışlardı. Sivil toplum kuruluşu konusunda ön ayak olan isim Esper Nassoor’dur. Esper Nassoor (Nassor, Nasoor, Nasur) tüccar ve konsolosluk görevinde bulunmuştur. Aynı aileden Halil Nafur Efendi (Halil Nasûr Bey) Sidney şehrinin ilk Osmanlı konsolosudur. Halil Nafur Efendi daha sonra İngiltere’nin Kardif Fahri Konsolosluğu’na atanmıştır (BOA, HR.TH.. 201/77, 05/E/1897). 31 Aralık 1901 tarihli bir belgede Sidney fahri konsolosluğuna tayin edilen Esber Nasur Jureidini Efendi’nin çalışma izni için İngiltere’ye başvuru yapılmıştır (BOA, HR.SFR. 3...507/66. 31/A/1901). Halil Nafur Efendi’nin tayini sonrasında onun yerine Esper Nasoor Bey’in geldiği anlaşılmaktadır.¹ Avustralya’da hakkında çıkan haberlerden anlaşılacağı üzere sıkı bir Meşrutiyet taraftarı olan Nasoor Bey, etkinliklerde bu konu hakkında ateşli konuşmalar yapmıştır (*The Sydney Morning Herald*, 1908, 22 Eylül, s. 10). Ateşli konuşmalarının damga vurduğu İkinci Meşrutiyetin yıldönümü etkinliklerinde önemli bir mesele ise Osmanlı göçmelerinin bir cemiyet çatısı altında bir araya gelmesiydi. Bunun ilk adımı olarak Esper Nasoor Bey tarafından atılmıştı. İkinci Meşrutiyet’in getirdiği ortamda birçok cemiyet ortaya çıkmıştı. Bu cemiyetlerin tamamı Osmanlılık fikrini benimsemekteydiler. İttihat ve Terakki Partisi’nden ilham alınarak Osmanlı İttihat Cemiyeti (Ottoman Progress Association) kurulmuş, cemiyetin Yeni Güney Galler Eyaleti başkanlığını (Sidney merkezli) Esper Nasoor Bey yürütmüştür. Cemiyetin kuruluş tarihi belirtilmese de hakkında çıkan haberlerden anlaşıldığı üzere 1910 yılının hemen sonu veya 1911 yılının hemen başında kurulmuştur (*The Advertiser*, 1911, 9 Ocak, s. 8). Esper Nasoor Bey Avustralya’daki toplulukları İttihat ve Terakki Partisi’nin bir yansıması olarak Avustralya Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti’ni (The Ottoman Union and Progress Association in

¹ Osmanlı Devleti arşivinde Esper Nassor hakkında belgelerden birisi 26.01.1909 tarihli aile meselelerinden ötürü İstanbul’a gideceği ve yerine Fransız Dış Ticaret Müsteşarı Paul Chauleur’un vekâleti ile ilgilidir: BOA, HR.SFR. 3...594/7, 26/O/1909. Bir başka belgede yine aynı nedenle 17.01.1914 tarihli: BOA, HR. SFR. 3..., 703/11, M. 17/O/1914. Bir başka belgede ise hakkında Suriye’den göç edenlerin şikayetleri üzerine Charles S. Ryan tarafından inceleme yapıldığı ile ilgili ve 28.11.1911 tarihli: BOA, HR.SFR. 3...,649/9, M. 28/K/1911.

Australia) kurmuştu (*Chronicle*, 1911, 14 Ocak, s. 34). Esper Nasoor'un yeğeni Arif Nasoor ile ülkedeki Osmanlı göçmenlerini ziyaret etmiş ve cemiyeti tanıtmıştır (*Barrier Miner*, 1911, 25 Ocak, s. 2; *Observer*, 1911, 28 Ocak, s. 30).

Esper Nasoor Bey'in çabasına karşın İkinci Meşrutiyet'in bir yansıması olan cemiyetler göçmenler arasında destek bulmamıştı. Esper Nasoor Bey yeni bir hamle yaparak Avustralya Osmanlı İttihat Cemiyeti ile Avustralya Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti yerine Osmanlı Cemiyeti'ni kurmuştur. Böylece farlı din ve coğrafyalardan gelen Osmanlı göçmenlerini bir çatı altında toplaması amaçlanmıştır. Osmanlılık fikri doğrultusunda bir isimle yeni cemiyetin etrafında bir araya gelmişlerdi. 1911 yılının hemen başında Esper Nasoor Bey kardeşi Victor Nasoor ile beraber üç yıldır yürüttüğü Güney Avustralya Osmanlı Topluluğu başkanlığına yeniden seçilmesi vesilesi ile Salim Joseph Attiah'a tebrik için Adelaide kentini ziyaret etmişlerdi. Güney Avustralya Eyaleti'nin başkenti olan Adelaide önemli bir liman kentiydi. Eyalette bulunan madenlerin dünyaya açılan kapısı olan kent önemli de bir ticari merkez olduğundan Osmanlı göçmenlerinin de yoğun olarak yaşadığı yerlerden birisiydi. Bu ziyarette Avustralya Osmanlı Cemiyeti'nin Güney Avustralya Eyaleti şubesi de oluşturulmuştu. Esper Nasoor ile kardeşi Victor Nasoor burada şubenin başkanı Attiah ile genel sekreteri W. Abotomey ile Sayman S. Mansoor'u ziyaret etmişlerdi (*The Register*, 1911, 7 Ocak, s. 13).

Chronicle Gazetesi'nin muhabirine konuşan Esper Nasoor, Avustralya'nın güzel bir ülke olduğunu ve ülkenin gelişmesi için göçmene ihtiyaç duyduğunu ifade etmiştir. Gazetenin aktardığında göre Esper Nasoor, Osmanlı Devleti'nin Sidney Fahri Konsolosu ve bir Manchester firmasının Avustralya müdürlüğünü yürütmekteydi. Nasoor, göçmen meselesine dikkat çekerek, Osmanlı Devleti'nin yaklaşık 1.000.000 nüfusunun İngilizce konuşulan coğrafyalara dağıldığını belirtmiş, bu insanların Avustralya'da koşulların iyileşmesi ile bu ülkeye gelerek, ülkenin kalkınmasında önemli rol oynayacağını ifade etmiştir. Ancak bunun için hükümetin olumlu tutumunun yanı sıra çeşitli hakların verilmesi ile vatandaşlık şartlarının yumuşatılması gerektiğini belirtmiştir. Nasoor'un ifadelerinden anlaşıldığı üzere kurulan cemiyetlerinde en büyük amacı ülkeye gelen göçmenlerin durumunu iyileştirme, onların haklarını savunmaktı (*Chronicle*, 1911, 14 Ocak, s. 38; *Wathcman*, 1911, 26 Ocak, s. 9).

Avustralya Osmanlı Cemiyeti 1911 yılının hemen başında kurulmuştu. Cemiyet ilk olarak Yeni Güney Galler ve Güney Avustralya olmak üzere iki şube şeklinde örgütlenmişti. Yeni Güney Galler Osmanlı Cemiyeti (Ottoman Association of New

South Wales) Başkanlığını, Osmanlı Devleti Sidney Fahri Konsolosu Esper Nasoor'un yeğeni Arif Nasoor üstlenmişti. Güney Avustralya Osmanlı Cemiyeti (Ottoman Association of South Australia) Başkanlığını ise Salim Joseph Attiah üstlenmişti. Daha sonra üçüncü şube olarak Viktorya Osmanlı Cemiyeti (Ottoman Association of Victoria) kurulmuş ve başkanlığını S. M. Jaboor üstlenmiştir. Arif Nasoor sıkı bir Meşrutiyet taraftarı olarak yaptığı etkinlikler ile ön plana çıkmıştı. Lübnan asıllı Arif Nasoor İkinci Meşrutiyet'in ilanı yıl dönümleri nedeniyle düzenlediği etkinliklere ülkenin önde gelen isimleri de katılmıştır. Cemiyetin üç şubesi olmasına karşın en aktif olanı Güney Avustralya Osmanlı Cemiyeti'di. Salim Joseph Attiah'ın başkanlığını yürüttüğü cemiyet, etkinlikleri ile dikkat çekmiştir. Osmanlı göçmenleri arasında her ne kadar Türk kimliği üzerinde milliyetçilik kendini gösterse de bölgesel farklılıklar ortaya çıkmıştı. Osmanlı Cemiyeti'nin güçlendiği günlerde buna paralel olarak Suriye Osmanlı Cemiyeti kurulmuştu. Richard Demitri Saleeby'nin başkanlığını yürüttüğü cemiyet, Avustralya Osmanlı Cemiyeti'nin kurucularının Lübnan kökenli olmasına tepki olarak kurulmuştu. Avustralya Osmanlı Cemiyeti'nin kurucularının tüccar olmasına karşın Başkan Saleeby hukukçuydu. Avustralya'da başsavcılık görevinde de bulunan Saleeby 1904 yılında Avustralya vatandaşı olmuştu (NAA, A1, 1905/3040). Cemiyet, Avustralya Osmanlı Cemiyeti'ne paralel olarak İkinci Meşrutiyet'in ilanı yıl dönümlerinde merkezi olan Sidney'de etkinlikler düzenlemişti (*The Daily Telegraph*, 1911, 7 Ağustos, s. 3). Bir başka cemiyet ise Suriye İttihat Cemiyeti'di (Syrian Progressive Association). Bu cemiyet hakkında yeterince bilgi bulunmamaktadır (*The Advertiser*, 1911, 11 Ekim, s. 9; *Daily Herald*, 1911, 11 Ekim, s. 5).

Avustralya Osmanlı Cemiyeti'nin ilk sınavı Trablusgarp Savaşı'ydı. Avustralya basınının yakından takip ettiği gelişmeler karşısında cemiyet üyelerinin ülke basınında röportajları yayınlanmıştı. Güney Avustralya Osmanlı Cemiyeti Başkanı Salim Josph Attiah'ın verdiği röportajda İtalya'nın saldırgan tavrına dikkat çekmişti. Son yıllarda donanmasına büyük yatırımlar yapan İtalya'nın asılsız iddialar nedeniyle nüfusunun çoğunluğu Arap olan Trablusgarp'a saldırdığını belirten Attiah, Osmanlı Devleti'nin güçlü ve savaşçı bir ordusu olduğuna değinmiş, bu orduya ve işgal bölgesindeki nüfusunda desteği ile İtalya'nın başarılı olamayacağını ifade etmiştir (*The Register*, 1911, 3 Ekim, s. 5; *Daily Advertiser*, 1911, 11 Kasım, s. 2). Cemiyet bir taraftan Trablusgarp savaşı için kamuoyu oluşturmaya ve basını bilgilendirmeye çalışırken bir yandan da savaşa gitmeye gönüllülerin masrafları için bağış toplamışlardır. *The Sun* gazetesinin haberine göre Güney Avustralya Osmanlı Cemiyeti gönüllüler için 100 İngiliz lirası toplamıştı (*The Sun*, 1911, 14 Aralık, s. 6).

Trablusgarp Savaşı'nın seyrettiği günlerde bir başka mesele ise Avustralya'nın sınırlayıcı göçmen yasasıydı. İlgili yasa nedeniyle 7 Kasım 1911 tarihinde Sidney'de bir toplantı düzenlenmiş, toplantıya Esper Nasoor'un yanı sıra topluluk ileri gelenleri, iş insanları ile Suriye coğrafyasından gelenler de katılmışlardı. Toplantıda çok başlılık kendini göstermiş, bu çok başlılığın sonlandırılması için Yeni Güney Galler Osmanlı (Topluluğu) Cemiyeti çatısı altında bir araya gelme görüşülmüştü. Nihayetinde toplantıdan da anlaşılacağı üzere o yıla kadar Avustralya'daki Osmanlı göçmenleri arasında birlik kurulamamıştır (*Barrier Miner*, 1911, 11 Kasım, s.5).

Balkan Savaşları aynı zamanda Avustralya'da Osmanlı Devleti'ne karşı haberlerinde ortaya çıktığı dönemdir. Balkan ülkelerinin özellikle Yunan cemiyetlerinin faaliyetleri ile Osmanlı Devleti karşıtı bir hava oluşturulmaya çalışılmıştır. Avustralya Osmanlı Cemiyeti bu hava karşısında önemli bir mücadele verirken, gelişmeleri yakından takip etmiştir. Bu duruma bir örnek olarak kendisini Arnavutluk Prensi olarak tanıtan Prens Gustave Dikran, Avustralya'da bir dizi toplantılar düzenlemiştir. Osmanlı Devleti aleyhine düzenlenen bu toplantılar Avustralya Osmanlı Cemiyeti ve Melbourne Fahri Konsolosu Charles S. Ryan tarafından yakından takip edilmiş ve İstanbul bu konuda bilgilendirilmiştir (BOA, DH.SYS. 19/66, 18/Zk/1330; BOA, HR.SFR. 3...661/47, 07/K/1912). Avustralya Osmanlı Cemiyeti kamuoyunun dikkatini çeken bu faaliyetleri engellemeye çalışmıştır. Kısa sürede bu çaba başarıya ulaşmış ve Gustave Dikran'ın Arnavut Prensi olmadığı, amacının sadece Osmanlı Devleti karşıtı faaliyetler düzenlemek olduğu anlaşılmıştır (*Daily Herald*, 1912, 17 Ekim, s. 6; *Hamilton Spectator*, 1912, 21 Ekim, s. 4).

Avustralya Osmanlı Cemiyeti ve diğer Osmanlı göçmen cemiyetlerinin en önemli etkinlikleri her yıl, genellikle ağustos ayının son günlerinde, İkinci Meşrutiyet'in ilan edilmesi nedeniyle yapılan yemeklerdi. Bu yemeklerden en dikkat çeken 1912 yılında yapılanıydı. Bu tarih itibarıyla Avustralya Osmanlı Cemiyeti'nin kuruluşunda önemli rol üstlenen Nasoor ailesinin artık bu etkinliğini kaybettiğini, yerine Güney Avustralya Osmanlı Cemiyeti Başkanı Salim Joseph Attiah'ın ön plana çıkmıştır. Etkinliğin onursal başkanlığını Osmanlı Devleti Melbourne Fahri Konsolosu Charles S. Ryan, Güney Avustralya Osmanlı Cemiyeti Başkanı Attiah'ın da başkanlığını yürütmüştür. Başkan yardımcılığını M. Rasheed ve C. Williams üstlenmiştir. Saymanlığını F. M. Hallel ve Sekreterliğini S. Rasheed ile C. Hambour; S. Haddad ise düzenleyici olarak görevlendirilmiştir. Komite üyeliğinde ise şu isimler yer almıştır: N. Alie, K. Assad, P. Assad. A. Basheer, C. Callil, K. Fackrie, A. Hallel, M. Hambour,

W. Harby, George Norman, D. Rasheed, C. E. Williams. Yemeğe Avustralya Başbakanı Andrew Fisher başta olmak üzere ülkenin önde gelen birçok temsilcisi ve dernek üyeleri dâhil olmak üzere 300 konuk yer almıştır. Güney Avustralya Osmanlı Cemiyeti tarafından organize edilen yemek, basında büyük ses getirmiştir (NLA,3804109; *The Register*, 1912, 30 Ağustos, s. 6; *Daily Herald*, 1912, 31 Ağustos, s. 6; *The Advertiser*, 1912, 31 Ekim, s. 12).

Trablusgarp Savaşı ve Balkan Savaşları'nın Avustralya'da yansımaları karşısında son derece başarılı bir sınav veren Avustralya Osmanlı Cemiyeti, varlığını da güçlendirmişti. Avustralya kamuoyunda ve hükümet nezdinde tanınır bir hale gelmiştir. Bu durum Osmanlılık fikrinin de güçlenmesine, bu fikir karşısında diğer milliyetçilik akımlarının zayıflamasına neden olmuştur. Ancak bu olumlu hava Birinci Dünya Savaşı ile hızla değişmiştir. İngiltere'nin hamisi olan Avustralya'da da savaşın etkileri hissedilmeye başlamıştı. Osmanlı Devleti'nin İngiltere karşısında savaşa katılacağı iddiaları üzerine 17 Eylül 1914 tarihinde Salim Joseph Attiah başkanlığında bir toplantı düzenlenmişti. Toplantıdan basına yansıdığına göre Birinci Dünya Savaşı nedeniyle ortaya atılan Osmanlı Devleti'nin İngiltere'ye savaş ilan edeceği iddiaları yalanlanmış, yıllar önce geldikleri Avustralya topraklarında huzur ve mutluluk içerisinde yaşadıklarını belirtmişlerdi. Osmanlı Devleti'nin savaşta tarafsız kalacağını, askeri hareketliliğin ise sadece önlem amacıyla olduğunu ifade etmişlerdi. Toplantıda yapılan konuşmalarda İngiltere'ye sadık olduklarını sık sık vurgulamışlardı (*Daily Herald*, 1914, 19 Eylül, s. 5; *The Ballarat Courier*, 1914, 19 Eylül, s. 4; *Kalgoorlie Miner*, 1914, 19 Eylül, s. 5).

Avustralya'daki Osmanlı göçmenleri Osmanlı Devleti'nin tarafsız kalmasını istiyorlardı. Ancak Avustralya kamuoyunda Osmanlı Devleti'nin İngiltere karşısında savaşa katılacağı beklentisi vardı. Bu nedenle Osmanlı Devleti'nin 11 Kasım 1914 yılında İngiltere karşısında Birinci Dünya Savaşı'na girişi, Avustralya kamuoyu için şaşırtıcı bir gelişme değildi. Ancak ülkede yaşayan Osmanlı göçmeleri için kaygı verici bir durumdu. Eylül 1914'te Güney Avustralya Osmanlı Cemiyeti, İstanbul'a bir mesaj göndermiş ve İngiltere'ye karşı savaşa girilmemesi istemişti (*The Register*, 1914, 7 Kasım, s. 10). Osmanlı Devleti'nin, İngiltere'ye savaş ilan etmeden hemen önce Güney Avustralya Osmanlı Cemiyeti Başkanı Salim Joseph Attiah bir açıklama yapmış ve açıklamasında Osmanlı Devleti'ni savaşa sürükleyenlerin (bazı) subaylar olduğunu iddia etmiş, halkın barış istediğini ve İngiltere'ye sadık olduklarını belirtmişti (*Barrier Miner*, 1914, 7 Kasım, s. 8).

Osmanlı Devleti'nin İngiltere karşısında savaşa girmesi Avustralya'daki Osmanlı Cemiyetleri üzerinde de baskıya neden olmuştur. Bu baskıya rağmen cemiyet varlığını devam ettirmiştir. 1915 yılının hemen başında Güney Avustralya Eyaletinin Broken Hill kasabasındaki saldırı ülke gündemine bomba gibi düşmüştü. Günümüzde halen tartışmalar ve propaganda boyutundan kurtulamayan, haberlere konu olan Broken Hill Saldırısı, 1 Ocak 1915 tarihinde Broken Hill kasabasından Manchester Unity Order of Oddfellows Club tarafından Silverton'da düzenlenen geleneksel pikniğe katılmak için 1.200 kişiyi taşıyan trene yapılan saldırıdır. Saldırıda Broken Hill kasabası papazı William Shaw'ın yanı sıra üç kişi hayatını kaybetmişti. Saldırını düzenledikleri iddia edilen Gül Muhammed ile Molla Abdullah, saldırıdan uzakta, Beyaz Kayalar denilen alanda, Molla Abdullah ölü; Gül Muhammed ise ağır yaralı olarak ele geçirilmişti. Gül Muhammed yakalandıktan kısa süre sonra hayatını kaybetmişti. Broken Hill Saldırısı'nı düzenleyenlerin Osmanlı Devleti Sultanı V. Mehmed Reşad'ın cihad ilanına uyararak, saldırıyı düzenledikleri, Müslümanların kilometrelerce uzakta bile saldırı düzenleyecekleri, William Shaw gibi sevilen bir din adamının öldüreceklerini iddia etmişlerdi (Kıyanç, 2020, s. 538-539).

Broken Hill Saldırısı Avustralya'da önemli bir değişime neden olmuştur. O güne kadar eski kıta, Avrupa'nın, meselelerine seyirci kalan Avustralya, yıllardır kozmopolit bir yapıya bürünmüştü. Ekonomik nedenlerle kimi zaman göçmenler konusunda sınırlamaya gidilse bir göçmen ülkesiydi. Bunun bir parçası da Müslümanlardı. Hindistan'dan, günümüzdeki Pakistan ve Afganistan'dan, Müslümanların yanı sıra Osmanlı Devleti sınırlarından da göçmenler gelmekteydi. Bir başka araştırmada ele alındığı üzere bu topluluklar ülkede asayiş olaylarına karışmamışlardı. Broken Hill Saldırısı propagandası bu yapıyı bozmayı, İngiltere'nin ve onun destekçilerinin etkisiyle Düşman-Türk olgusunu yaymayı amaçlamaktaydı. Ancak gerçek bundan çok farklıydı. İlk olarak saldırıyı gerçekleştirenlerin Osmanlı Devleti ile hiçbir alakası yoktu. Silahları nereden ve nasıl temin ettikleri, atış yapmayı nasıl öğrendikleri, özellikle otopsisinde tespit edilen Hint kenevirinin etkisiyle böylesine bir saldırıyı nasıl düzenledikleri soruları hiçbir zaman cevap bulamadı (Kıyanç, 2020, s. 530).

Güney Avustralya Osmanlı Cemiyeti başkanı Salim Joseph Attiah, saldırıdan hemen sonra bir açıklama yapmış ve saldırganların Osmanlı Devleti ile hiçbir alakası olmadığını belirtirken iddiaları reddetmiştir. Broken Hill kasabasına giden Başkan Attiah, burada yaralıları ziyaret etmişti. Ziyareti kapsamında yaptığı açıklamada böylesine bir saldırının kabul edilemez olduğunu ve bunu Osmanlı Devleti ile

ilişkilendirmenin yanlış olduğunu ifade etmiştir. Avustralya'da yıllardır var olan Osmanlı tebaasının ülke için büyük bir sadakatle çalıştığını ifade etmiştir. Bu olayın bir propagandadan ibaret olduğunu belirtmişti. Birinci Dünya Savaşı'nın gölgesinde meydana gelen saldırı karşısında Başkan Attiah'ın çabası dikkat çekicidir. Basında da geniş yer bulan bu açıklamalar, daha sonra yerini propaganda algısına bırakmıştır (Kıyanç, 2020, s. 541; *Barrier Miner*, 1915, 31 Ocak, s. 2; *Barrier Miner*, 1915, 7 Ocak, s. 1; *The Sydney Morning Herald*, 1915, 4 Ocak, s. 10).

Broken Hill Saldısı ve ardından Avustralya'nın Çanakkale Savaşları'na katılması ile Osmanlı Cemiyeti varlığını sonlandırmıştır. İkinci Meşrutiyet'in etkisiyle her geçen gün güçlenen Osmanlılık fikri de böylece son bulmuştu. İngiltere'nin etkisiyle Avustralya'da her geçen gün artan baskı karşısında ülkedeki göçmenler Osmanlılık fikrinden hızla uzaklaşmışlardı. Doğdukları toprakların da Osmanlı Devleti'nin elinden alınması ile yeni bir milliyetçilik ile karşı karşıya kalmışlardı. Göçmenler hızla yaşadıkları ülkeye adapte olmaya ve vatandaşlık elde etmeye çabalamışlardır. Avustralya Osmanlı Cemiyeti günümüzde ülkedeki Lübnan ve Suriye'den gelenlerin kurdukları cemiyetlerin öncüsü niteliğindedir.

Sir Charles Snodgrass (Charlie) Ryan

Osmanlı Devleti'nin Avustralya'da ilk Fahri Konsolosu olan Charles S. Ryan, 20 Eylül 1853 tarihinde Avustralya'nın Victoria kentinin Longwood'a bağlı Killeen kasabasında dünyaya geldi. Avustralya'da başladığı tıp eğitimini İngiltere'de, Edinburg Üniversitesi'nde tamamladı. Mezun olduktan sonra bir süre Avrupa'yı gezen Ryan, Osmanlı Devleti'nin askeri cerrah aradığı ilanı üzerine İngiltere'deki Osmanlı Devleti Büyükelçiliği'ne başvurdu. Gerekli mülakatlar sonrasında kabul edilen Ryan, 1876 yılı Osmanlı-Sırp Savaşı'na katılmıştı. Plevne Savaşı'nda görev yapan Ryan, burada cerrahlığının yanı sıra çatışmalarda da yer almıştı. Avustralya'da Plevne lakabıyla tanınan Ryan, 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı nedeniyle Erzurum'da da görev yapmıştı. Savaşın ve Erzurum'un zor şartlarında hastalanan Ryan, bir süre burada tedavi görmüştü. Ruslara esir düşen Ryan, savaş sonrasında Avustralya'ya geri dönmüştü. Charles Ryan'a verdiği hizmetlerden ötürü Osmanlı Harp Madalyası ve nişanlar verilmiştir. Hayatı boyunca bu madalya ve nişanları yanında ayırmayan Ryan, Avustralya'ya döndükten sonra Osmanlı Devleti ile irtibatı koparmamıştı. Melbourne Hastanesi'nde göreve başlayan Ryan, Osmanlı Devleti'ne hizmetini içeren anılarını kaleme almıştır. Avustralya'da büyük ilgi ile okunan kitap Almancaya da çevrilmiştir. Türkçeye yıllar sonra çevrilebilen eser Avustralya'da Osmanlı imajı açısından son derece önemlidir. Osmanlı Devleti'nin ilk fahri konsolosu

olan Ryan, 35 yıl boyunca bu görevini yürütmüştür. Osmanlılık fikrinin yayılmasına katkı sağlamış, iyi bir Osmanlı taraftarı olmuştur. Aşağıda verilen fotoğrafta Osmanlı madalyaları ile donatılmış üniforması ile Avustralya kamuoyu için dikkat çeken bir figürdür. Osmanlı Arşiv belgelerinden anlaşıldığı üzere fahri konsolosluk görevini başarıyla yerine getiren Ryan, ülkedeki Osmanlı göçmenleri tarafından da saygı duyulan ve sevilen bir simaydı. Bu nedenle yukarıda ifade edildiği üzere etkinliklerde ön planda yer almıştır (Ryan, 1897; Ryan, 2005, Kıyanç, 2023).

Birinci Dünya Savaşı'nda bir süre Çanakkale Cephesi'nde görev yapan Charles Ryan, tepkilere rağmen Osmanlı Harp Madalyası'nı göğsünde taşımıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın tamamlanmasının ardından ülkesine, bu kez General rütbesi ile dönen Ryan, Milli Mücadeleyi de yakından takip etmiştir. 8 Ağustos 1923 tarihinde Melbourne'den Mustafa Kemal Atatürk'e gönderdiği mektupta başarılarından ötürü tebrik etmiş ve eski bir Türk dostu olarak onun bir fotoğrafını istemişti (Şimşir, 2018, s. 103). 20 Eylül 1926 tarihinde Avrupa'dan bir seyahat dönüşünde Adelaide'de hayatını kaybeden Ryan'ın kızı Maie Casey, babasının Türkiye'de tanınmasında önemli rol oynamıştır. Türkiye ile Avustralya diplomatik ilişkilerinin başlaması ve 1967 yılında Avustralya'da ilk Türk Büyükelçiliği'nin açılması ile bu ülkeye giden Türk yetkililerle yakın dostluk kuran Maie Casey, babasının Avustralya'da yıllarca Türk ve Osmanlı dostluğu için çabaladığını ifade etmiştir (Baydur, 1998; Esin, 1979; Kıyanç, 2023).

Arif Amin Nassoor

Avustralya'da Osmanlılık fikrinin ortaya çıkmasında ve Avustralya Osmanlı Cemiyeti'nin kuruluşunda önemli rol üstlenen ve Yeni Güney Galler Osmanlı Cemiyeti başkanlığını yürüten Arif Amin Nassoor, Avustralya basını için de popüler bir isimdi. Sıkı bir Meşrutiyet taraftarı olan Arif Amin, İttihat ve Terakki Partisi'nin Avustralya'da bir şubesi olarak Osmanlı Terakki Cemiyeti ile Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'ni kurmaya çalışmıştı. Ancak bu çabaları başarıya ulaşmamıştı. Arif Amin Nassoor hakkında Avustralya Arşivinde bilgiler de sınırlıdır. Arif Amin Nassoor 1912 yılında vatandaşlık için başvuru yapmıştır. Başvuru belgesinde 2 Ekim 1877 tarihinde Selanik'te dünyaya geldiğini, Aralık 1909 tarihinde Manchester'den Sidney'e geldiğini belirtmişti. Kendisini Türk olarak tanımlayan Arif Amin, doğum belgesinin Osmanlı Devleti'nde kaldığını, belki de hiç düzenlenmediğini belirtmiştir. Avustralya'da tanınmış eczacı Washington Handley Soul'un kızı Gertrude Arabelle Soul ile evlenmiştir. İyi İngilizce konuşan Arif Amin, Manchester Kilisesi üyesiydi.

İngiltere’de ticaret yapan Arif Amin bir süre sonra Avustralya’ya gelmişti (NAA, A1, 1914/11717.).

Yaklaşık iki yıl sonra yapılan araştırmada Arif Amin Nassoor’un verdiği bilgilerin yanlış olduğu ortaya çıkmıştı. Asıl soyadının Geraidini olduğu anlaşılan Arif Amin, Selanik’te değil Beyrut’un kuzeyinde Shoufart’da dünyaya gelmişti. Mockbell Mocha Coffee şirketinde çalışmaktaydı. Arif Amin Geraidini hakkında yapılan araştırma sırasında Avrupa’ya gitmiş (?) bir süre sonra ortaya çıkararak iddiaları kabul etmiş, asıl adının Arif Amin Geraidini olduğunu Nassoor isminin sonradan değiştiğini kabul etmiştir. Diğer bilgilerin ise neden değiştiği konusunda bilgi vermemiştir. Arif Amin Nassoor hakkında arşivde başka bilgi bulunmadığı gibi kayıtlara göre yine Avustralya’nın Yeni Güney Galler eyaletinde hayatını kaybetmiştir (URL-3; NAA, A1, 1914/11717; URL-4).

Avustralya’da Osmanlılık fikrinin ateşli taraflarından birisi olan Arif Amin Nassoor, Balkan Savaşları’nın patlak vermesi ile bu fikirden uzaklaşmış ve ticaretle uğraşmıştır. Arif Amin Nassoor’un kardeşi Faig Nassoor 1907 yılında Avustralya’ya geldikten sonra bir süre amcası Esper Nassoor ile ticaret yaptıktan sonra kardeşi Arif Amin Nassoor ile iş yapmıştır. Birinci Dünya Savaşı patladığında ise İngiltere yanında Filistin ve Suriye’de görev yaptıktan sonra bir süre günümüzdeki Lübnan topraklarında İngiltere adına istihbarat faaliyetlerinde bulunmuş, burada siyasi yapının oluşması için çabalamıştır. Beyrut’ta istihbarat faaliyetlerinde bulunan Nassoor daha sonra Avustralya’ya dönmüştür. Burada 26 Aralık 1928 yılında hayatını kaybetmiştir (*Goulburn Evening Penny Post*, 1929, 2 Ocak, s. 1).

Salim Joseph Attiah

Avustralya’daki Osmanlılık fikrinin savunucularının önderleri arasında en dikkat çeken isimlerden olan Salim Joseph Attiah, Avustralya Osmanlı Cemiyetlerinin arasında en ünlüsü olan Güney Avustralya Osmanlı Cemiyeti’nin başkanıydı. Bu görevini Birinci Dünya Savaşı’nın hemen başına kadar sürdürmüştü. Bu zaman diliminde Avustralya’da Osmanlı Devleti karşısında Trablusgarp Savaşı ve Balkan Savaşları sürecinde yürütülen propagandaya karşı iyi mücadele etmiştir. Etkinlikleri ile basında geniş yer tutmuştu.

Ocak 1874 yılında Lübnan’da dünyaya gelen Salim Joseph Attiah, 26 Ekim 1895 tarihinde Avustralya’nın Adelaide kentine gelmiştir. Attiah’ın kendi ifadelerine göre Mısır’da eğitim gördükten sonra tüccar olarak Avustralya’ya gelmiş, 1921 yılında Avustralya vatandaşı olmuştur (NAA, A1, 1921/5278.). Attiah, Avustralya vatandaşı

olmasının hemen ardından bir zamanlar Osmanlı toprağı olan Suriye ve Lübnan topraklarının İngiltere ve Fransa tarafından işgalinin kabul edilmesi için yoğun çaba göstermiştir. The Register gazetesinin bir haberine göre Attiah, Suriye ve Lübnan topraklarında yaklaşık 12 ay boyunca bu amaç uğruna çabalamıştır. Buradaki İngiliz ve Fransız yetkilileri ile temas kuran Attiah, bu toprakların ileri gelenleri ile de bu konu hakkında görüşmeler yapmıştı. Bu çabası karşısında çeşitli nişanlar alan Attiah, 21 yıl sonra doğduğu eve uğramıştı. Ölümü konusunda bir bilgi bulunmamaktadır (*The Register*, 1923, 28 Mayıs, s. 9)

Sonuç

Avustralya'da Osmanlı varlığı Lübnan ve Suriye topraklarından giden göçmenler ile başlamıştır. Avustralya'nın siyasi yapısını oluşturma sürecinde en büyük sorunlarından birisi de göçmenler meselesiydi. Özellikle Uzakdoğu ülkelerinden gelen göçmenler büyük kaygı oluşturmakta, ülke için tehdit olarak görülmektedir. Avustralya, hamisi İngiltere gibi Beyaz-Avrupalı milliyetçiliğini savunmaktaydı. 1901 Aralık ayında çıkarılan, ülkeye göçü sınırlayan, kanun öncesinde de federal hükümetler göçü sınırlayıcı kararlar almışlardı. Osmanlı göçmenleri de böylesine bir tartışmanın içinde yer almışlardı. Ülkede varlıklarını devam ettirmek ve haklarını korumak için Beyaz-Avrupalı milliyetçiliğine karşın Osmanlı milliyetçiliği benimsenmişti.

Avustralya'daki Osmanlı göçmenleri sadece Müslümanlardan ve işçilerden oluşmamaktaydı. İyi eğitim almış ve Avustralya'da farklı meslek gruplarında yer alan göçmenler de bulunmaktaydı. Bunların bir kısmı ülkeye İngiltere üzerinden giriş yapmışlardı. Tümünün ortak özelliği ise Osmanlı kimliğini sıkı sıkıya benimsemeleriydi. Avustralya'da bunlar yaşanırken, Osmanlı Devleti'nde onların hayatını da derinden etkileyecek olan İkinci Meşrutiyet'in ilanı edilmiş ve böylece Osmanlı Anayasası kabul edilmişti. İkinci Meşrutiyet aynı zamanda Osmanlı topluluklarının ortak mücadelesi sonucunda ilan edilmişti. Bu nedenle Osmanlılık fikri kısa süreliğine de olsa geniş bir kesim tarafından benimsenmiş, ayrılıklar bir kenara bırakılmıştı. Bu hava kısa süre sonra değişse de Avustralya'da İkinci Meşrutiyet büyük memnuniyetle karşılanmıştı. İstanbul'dakine benzer şekilde Avustralya'da da farklılıklar ortadan kalkmış ve Osmanlılık fikri benimsenmişti. Bu durum o zamana kadar bir araya gelemeyen topluluğun, cemiyetleşmesine neden olmuştur.

Ticaret ile uğraşan iyi eğitim görmüş gayrimüslim Osmanlı göçmenlerinin öncülüğünde cemiyetler ortaya çıkmıştı. Bu cemiyetlerin en büyük amacı topluluğu bir çatı altında bir araya getirmek ve ülkedeki milliyetçilik karşısında yaşanan sorunlara karşı kurumsal mücadele etmektir. Ancak ilk adımlar radikal olmuştur. İkinci Meşrutiyet'i ilan eden İttihat ve Terakki Partisi'nden esinlenen isimler topluluk arasında destek bulamamıştı. Bu nedenle Osmanlı Cemiyeti kimlik açısından kabul görmüştü. Kısa süre sonra göçmenler tarafından destek gören Osmanlı Cemiyeti farklı yerlerde şubeler açmıştı.

Avustralya Osmanlı Cemiyeti tamamen dönemin koşulların göre organize olmuştu. Cemiyet üç şubeden, göçmenlerin yoğun olarak yaşadıkları eyaletlerde organize olmuştu. Ancak bunların arasında Güney Avustralya Osmanlı Cemiyeti ön plandaydı. Cemiyetin varlığını devam ettiren bu şube, göçmenlerin yoğun olduğu Adelaide merkezliydi. Ticaretin yoğun olarak yaşadığı bu kentte ticaret ile uğraşan Salim Joseph Attiah başkanlığında dikkat çeken cemiyet Birinci Dünya Savaşı'nın başına kadar varlığını sürdürmüştü. Cemiyetin başarılı etkinlikleri Osmanlı kimliğinin güçlenmesine neden olmuştur. Ancak bu cemiyet Osmanlı Devleti ile doğrudan iletişime geçmemiş, bazı yöneticileri İstanbul'u sık sık ziyaret etmesi ve Osmanlı Devleti'nin Avustralya'daki konsolosları ile kurulan irtibat yeterli görülmüştür. Ancak Osmanlı Devleti'nde yaşanan gelişmeleri yakından takip etmişlerdir.

Osmanlılık fikrinin zayıflamasına neden olan gelişmeleri Avustralya'da etkili olmamıştı. Osmanlılık fikri bu olaylardan bağımsız olarak Avustralya'da varlığını sürdürmüştü, bölgesel milliyetçiliğin gelişmesini de engellemişti. Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcında yaşanan gerginlik göçmenler üzerinde önemli bir baskıya neden olmuştur. Savaş Avustralya'daki Osmanlılık fikrinin son bulmasına neden olmuştur. Lübnan ve Suriye topraklarının Fransa tarafından işgal edilmesi, Avustralya vatandaşlığı, İngiltere'nin baskısı gibi unsurlar nedeniyle Osmanlılık fikrini güçlü bir şekilde savunan isimler sadık birer İngiliz taraftarı, Avustralya vatandaşı olmuşlardı. Bunun yanı sıra doğduğu topraklardaki işgal edilmesi ve işgalin bu topraklarda benimsenmesi içinde etkin görevler üstlenmişlerdir. Tıpkı Osmanlı Devleti'nde yaşandığı üzere Osmanlılık yerini yeni bir milliyetçiliğe bırakmış olsa da Avustralya'da bu varlık tarihi izler bırakmıştır.

Kaynakça**Arşiv Kaynakları****Başbakanlık Osmanlı Arşivi**

- BOA. HR. SFR., 3...473, 75, M. 01/E/1898.
- BOA. HR.TH., 201, 77, M. 05/E/1897.
- BOA. HR.SFR., Dosya No: 3...311, 28, M. 06/Ağ/1885.
- BOA. HR.SFR., 3...332, 79, M. 10/A/1887.
- BOA. HR.SFR., 3...331, 79, M. 14/M/1887.
- BOA. HR. SFR., 3...330, 14, M. 16/O/1888.
- BOA. HR. SFR., 3...342, 9, M. 16/Ş/1888.
- BOA. HR. SFR., 3...330, 150, M. 26/A/1887.
- BOA. HR.TH., 221, 101, M. 28/O/1899.
- BOA. HR. SFR., 3...334, 15, M. 30/H/1887.
- BOA. HR.SFR., 3...310, 96, M. 30/Ar/1885.
- BOA. HR.SFR., 3...507, 66. M. 31/A/1901.
- BOA. DH.SYS., 19, 66, H. 18/Zk/1330.
- BOA. DH.MKT., 9, 1, M. 06/N/1893.
- BOA. HR.SFR., 3...661, 47, M. 07/K/1912.
- BOA. HR.SFR., 3...703, 11, M. 17/O/1914.
- BOA. HR.SFR., 3...649, 9, M. 28/K/1911.
- BOA. HR.SFR., 3...594, 7, M. 26/O/1909.

National Archives of Australia – Avustralya Ulusal Arşivleri

- NAA. A1, 1914/11717.
- NAA. A1, 1905/3040 (National Archives of Australia).
- NAA. A1, 1914/11717. (National Archives of Australia)
- NAA. A1, 1921/5278.

National Library of Australia – Avustralya Ulusal Kütüphanesi

- NLA. 3804109.

Telif Eserler

- Atkinson, D. (2015). The White Australia Policy, the British Empire, and the World, *Department of History Faculty Publications*. Paper 4. <http://dx.doi.org/10.3366/brw.2015.0191>.
- Baydur, M. (1998). *Bir Sefirenin Anıları*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Berkes, N. (2002). *Türkiye’de Çağdaşlaşma*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Esin S. (Yay. haz.). (1979). *Plevne Hatıraları İbrahim Edhem*. İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser, Kervan Kitapçılık.
- Jayasuriya, L., Walker, D. and Gothard, J. (2003). *Legacies of white Australia: Race, Culture, and Nation*. Nedlands, W.A.: UWA Press.
- Kıyanç, S. (2020). Propagandadan Gerçeğe: Broken Hil Saldırısı. *Tarih Araştırmaları Dergisi-TAD*, 39(67), 529-549.
- Kıyanç, S. (2023). *Charles Snodgrass Ryan*. M. Karataş (Ed.). Çanakkale Savaşları Ansiklopedisi. İstanbul: Çanakkale Savaşları Enstitüsü Yayını.
- Livingston, W. R. (1942). Nationalism in the Commonwealth of Australia. *Pacific Historical Review*, 11(2), 141-149.
- Monsour, A. (2015). Undesirable Alien to Good Citizen: Syrian/Lebanese in a ‘White’ Australia. *Mashri & Mahjar*, 1.
- Özcan, A. (2007). Osmanlıcılık. *İslâm Ansiklopedisi* (C. 33, s. 485-487). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Ryan, C. S. (2005). *Plevne’de Bir Avustralyalı*. A. R. Seyfioğlu (Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ryan, C. S. (1897). *Under the Red Crescent: Adventures of an English Surgeon with the Turkish Army at Plevna and Erzeroum from 1877 to 1878*. New York: Charles Scribner’s Sons.
- Somel, S. A. (2022). Osmanlı Reform Çağında Osmanlıcılık Düşüncesi (1839-1913). *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Cilt 1/Tanzimat ve Meşrutiyet’in Birikimi*. M. Ö. Alkan (Ed.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şimşek, B. (2014). Orada ve Burada: İki Göçmen Türk Kadından Dijital Hikâyeyle Avustralya’da Kırk Yılı Hatırlamak. *Moment Dergi Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 148-154.

Şimşir, B. N. (2018). *Çanakkale Savaşı Bağlamında Avustralya'da Atatürk ve Türk Toplumunu*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

Temel, M. (2016). Osmanlı Arşivi Belgelerine Göre Osmanlı-Avustralya İlişkileri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 40, 29-42.

Gazeteler

Barrier Miner. (1911, 25 Ocak). s. 2; (1911, 11 Kasım). s. 5; (1914, 7 Kasım). s. 8; (1915, 31 Ocak). s. 1; (1915, 7 Ocak). s. 2.

Chronicle. (1911, 14 Ocak). s. 34; (1911, 14 Ocak). s. 38; (1912, 14 Eylül). s. 33.

Critic. (1912, 4 Eylül). s. 19.

Daily Advertiser. (1911, 11 Kasım). s. 2.

Daily Herald. (1911, 11 Ekim). s. 5.

Daily Herald. (1912, 22 Ekim). s. 6; (1912, 17 Ekim). s. 6; (1912, 31 Ağustos). s. 6; (1914, 19 Eylül). s. 5.

Goulburn Evening Penny Post. (1929, 2 Ocak). s. 1.

Hamilton Spectator. (1912, 21 Ekim). s. 4.

Kalgoorlie Miner. (1914, 19 Eylül). s. 5.

Observer. (1911, 28 Ocak). s. 30.

Punch. (1912, 14 Kasım). s. 6.

The Advertiser. (1911, 9 Ocak). s. 8; (1911, 11 Ekim). s.9; (1912, 22 Ekim). s. 9; (1912, 31 Ekim). s. 12

The Ballarat Courier. (1914, 19 Eylül). s. 4.

The Daily Telegraph. (1911, 7 Ağustos). s. 3.

The Express and Telegraph. (1910, 30 Ağustos). s.3.

The Register. (1911, 7 Ocak). s. 13; (1911, 3 Ekim). s. 5; (1912, 30 Ağustos). s. 6; (1914, 7 Kasım). s. 10; (1923, 28 Mayıs). s. 9.

The Sun. (1911, 14 Aralık). s. 6.

The Sydney Morning Herald. (1908, 22 Eylül). s. 10; (1915, 4 Ocak). s. 10.

Wathcman. (1911, 26 Ocak). s. 9.

İnternet Kaynakları

- URL-1. Australian Bureau of Statistics, Erişim tarihi: 15.09.2022,
<https://www.abs.gov.au/>
- URL-2. Museums Victoria, Origins Immigrant Communities in Victoria, History of Immigration from Turkey, Erişim tarihi: 11.12.2022,
<http://museumvictoria.com.au/origins/history.aspx?pid=64&cat=NONE&cid=0/>
- URL-3. Australian War Memorial, Service Number: 3669, Faig Nassoor, Erişim tarihi: 28.10.2022, <https://www.awm.gov.au/collection/P11037053/>
- URL-4. Erişim tarihi: 14.10.2023,
https://www.ancestry.com/search/categories/42/?name=_Nassoor/
- URL-5. Erişim tarihi: 02.10.2023.
<http://www.australianlebaneseassociation.com.au/>

Summary

Australia is an island country and the majority of its population consists of immigrants. According to data from the Australian Bureau of Statistics, 44% of the country is of immigrant origin. When we look at Australia's immigrant profile, we see people from different nationalities and religions. Offering economic opportunities, Australia has received immigration from many countries. One of these countries is the Ottoman Empire. Immigration from the Ottoman Empire started in the 1880s. Muslims and non-Muslims from present-day Lebanon and Syria immigrated to Australia with the dream of a better life. However, a difficult life awaited the immigrants in Australia. Increasing anti-immigrant sentiment in the country and the fact that the economic conditions in the country did not offer the expected opportunities pushed Ottoman immigrants to search for identity. They have attempted to establish a non-governmental organization that will combat these difficulties. In this context, they took initiatives under the leadership of some Ottoman merchants educated in the Western style who immigrated to the country. Many of these initiatives remained regional and weak in impact. Honorary consulates established by the Ottoman Empire in the country were also generally interested in commercial matters. This situation changed with the declaration of the Second Constitutional. With the declaration of the Second Constitutional, we see that two different identities were formed among those who migrated from the Ottoman Empire to Australia. While those who emigrated from Lebanon came together under the Ottoman identity, some of those who emigrated from Syria adopted the Syrian identity to distinguish themselves from those who came from Lebanon. We see that the Ottoman identity is much stronger and more effective than the Syrian identity.

The declaration of the Second Constitutional accelerated the socialization process that had started before in Australia. Immigrants, who had tried to exist as an Ottoman community until that day, began to strive for institutionalization with this development. Ottomanism, one of the basic ideas of the Second Constitutional, was widely adopted among immigrants in Australia. Despite the Nationalism movement that emerged with the French Revolution, the idea of Ottomanism was defended by a wide range of people until the end of the Balkan Wars, in order to ensure that all nations within the Ottoman borders lived under equal conditions and thus to prevent the division that nationalism would bring. Unlike the Ottoman Empire, this idea continued to exist in Australia until the very beginning of the First World War. The factors that led to its end were Syria and Lebanon, where the immigrants came from, no longer being Ottoman lands and Australia's sending troops to Çanakkale. With the declaration of the Second Constitutional, many societies were established among the Ottoman immigrants on

the island. These societies were inspired by the name of the Union and Progress Party, which carried out the Second Constitutional. However, the initiatives were deemed excessive in a short time and they could not preserve their existence. Instead of these societies, the idea of a more inclusive society prevailed and the Australian Ottoman Society was established. The Australian Ottoman Society represented the Ottoman presence on the island until the First World War, when it ended its activities. Although the Syrian Society was an initiative due to the large number of members of Lebanese origin and as a reflection of nationalism in the country, it was not very successful.

Although studies about Australia focus on the Gallipoli Wars, there are also studies on the history of the country and the phenomenon of immigration. However, there is no comprehensive study about the Australian Ottoman Society and the struggle of Ottoman immigrants against nationalism in the country. The study emphasizes how much Ottoman immigrants protected the Ottoman identity in the country against nationalism. Until the First World War, the Ottoman presence in the country struggled in an institutional structure and contributed to the public recognition of the Ottoman Empire. In this context, a comprehensive examination was made in the archives of the Ottoman Empire as well as in the archives in Australia, and the documents obtained are presented in the bibliography along with other works. In the first part, migrations and the process of socialization were discussed from a historical perspective. In the second part, names that played a role in the process are included.

EK-1 Güney Avustralya Osmanlı Cemiyeti (URL-5)

FRONT ROW. Left to Right

FARIS MOHAMED HILLAL - Kurnayal. NAAMAN ALI YACKTHAN
 RASHEED - Beit Mery. WADIAH ABU TAHMY - Shweir
 His Excellency Consul of Turkey in Australia ESBIR JURREIDINI
 - El Shouf. SALIM ATTIYEH - Butmeah, the President
 of the Ottoman Society of S.A. ELYAS EL KHOURY - Ma'asser
 SALIM ABU TAHMY - Shweir.

BACK ROW. Left to Right

BRAHIM MAHMOUD RASHEED - Beit Mery. ADNAN BASHEER
 RASHEED - Beit mery. TANIAS EL RUTTEL - Trabilus. MOHAMED
 MAKSAD - Brumana. MICHAEL HAMBOUR - Trabilus

THE OTTOMAN ASSOCIATION
 SOUTH AUSTRALIA.

الصف الامامي ء من الشمال الى اليمين

فارس محمد هلال - كورنايال - نعمان علي يفتان رشيد - بيت ميري -
 وديع ابو طعمه - الشوير - معاذة صبير تركيا في استراليا -
 اسير جريديني - الشوناب - سليم عطيه - بلعمه - رئيس الجمعية
 العثمانية في نغالي استراليا - الياس الحوي - المعاصر - سليم ابو طعمه

الشوير آلف اللفي ء من الشمال الى اليمين .

ابراهيم محمود رشيد - بيت ميري - عدنان بشير رشيد - بيت ميري -
 طانيوس الرطل - طرابلس - محمد مقعد - برمانا - ميخائيل صبير - طرابلس .

EK-2 Etkinlik Kitapçığının Kapağı (NLA,3804109)

EK-3 Etkinlikten Avustralya Basınına Yansıyan Bir Fotoğraf (*Critic*, 1912, 4 Eylül, s.19)

COMMONWEALTH BANQUET CELEBRATING THE FOURTH ANNIVERSARY OF THE
OTTOMAN SOCIETY.

EK-5 Salim Joseph Attiah (The Register, 1923, s.9).

